

Проектно-конструкторська модель уроку літератури

Драма-феєрія "Лісова пісня" Лесі Українки

Людмила Назаренко,

вчитель-методист

загальноосвітньої школи №45

Миколаїв

I. Інформаційна картка уроку літератури

Тема. Драма-феєрія "Лісова пісня". Фольклорно-міфологічна основа сюжету. Конфлікт між буденним життям і високим пориванням душі.

Мета літературної освіти: учити школярів самостійно виконувати читацькі дії щодо сприйняття, осмислення, усвідомлення тканини та ідейно-художнього наповнення твору; інтерпретувати, аналізувати, синтезувати, узагальнювати здобуту інформацію; розвивати творчі здібності, логічне та критичне мислення; виховувати любов до природи, духовні цінності.

Цілі: допомогти учням у самостійному вияві здатності щодо оцінки художньої вартісності літературно-мистецького полотна.

Завдання:

- з'ясувати історичну, фольклорно-міфологічну основу твору, висловити думки з приводу прочитаного;
- самостійно ознайомитись із авторською інтерпретацією подій, явищ, персонажів;
- з'ясувати розуміння епістолярного жанру;
- аргументувати власні висновки та оцінки;
- осягнути сюжетно-змістові лінії, колізії художнього твору.

Змістові лінії літературної освіти:

- Л* — опрацювання художнього твору;
- А* — модель людських цінностей;
- К* — уміння бачити переваги високої духовності над буденністю;
- М* — висування системи гіпотез;
- Д* — обробка зібраних фактів, їх аргументування

Компетенції учня-читача: домінуювальні: читацька, мовленнєва, діяльнісно-операційна; **фонові:** соціальна, креативна.

Теоретико-літературні поняття: драма-феєрія.

Літературно-мистецькі зв'язки: В.Касіян. "Лукаш і Мавка", О.Венеціанов. "Пастушок з дудкою".

Наочні засоби навчання: статичний портрет Л.Українки, ілюстрації до твору "Лісова пісня", музика П.Чайковського. Альбом "Пори року".

Тип і різновид уроку — вивчення, аналіз та інтерпретування художнього твору (ВАІТ); урок-заняття зі змінною нестандартною структурою (з **елементами** практичного заняття).

Варіативне домашнє завдання:

- Чи міг би історію Мавки написати чоловік? Відповідь обґрунтуйте.
- Перетворити уривок драматичного тексту на епічний.
- "Мати Лукаша й Килина — антиподи головної героїні Мавці" (порівняльна характеристика).

II. Модель уроку-заняття з літератури

Композиція та сюжетно-змістові лінії літературної освіти школярів

Докомунікативний етап

Зачин уроку

I. Вступне слово-звернення вчителя до учнів-читачів

— Доброго дня, шановне товариство! Звати мене Людмила Анатоліївна. Я з тих місць, де серед безмежних степових просторів зливаються води Південного Бугу та Інгулу, де розкинулось місто, ов'яне вітрами історії, осяяне ім'ям та образом Святого Миколая Чудотворця. З вами ж я познайомлюсь під час спілкування на сьогоднішньому уроці.

Варіативні домашні завдання

Повідомлення про оцінювання читацької діяльності

Бесіда:

- З яким настроєм ви прийшли на урок? Доберіть епітети.
- Твір, над яким ми будемо працювати сьогодні, теж містить епітет — "лісова". Думаю, що ви вже здогадалися, як він називається і хто є його автором.

Комунікативна фаза

II. Орієнтаційно-прогностична лінія літературної освіти

Корпоративне формулювання теми уроку

— Сформулюйте тему уроку, виходячи із тематики завдань, які отримали на минулому уроці.

Драма-феєрія "Лісова пісня". Фольклорно-міфологічна основа сюжету. Конфлікт між буденним життям і високим пориванням душі

Пильніше бачить тільки серце.

Антуан де Сент-Екзюпері

Проблемні запитання:

Самий смисл буття чи не в тому, щоб жити у мудрій злагоді з природою? Душа — це храм чи купа цегли?

О. Гончар

- Який вигляд, на вашу думку, має душа?
- Як ви розумієте поняття "душевна людина", "бездушна людина"?
- Чи можна сказати про бездушну людину, що вона мертва?
- Чи залежить щастя людини від того, яку вона має душу?
- Чи можна розвивати душу так, як ми розвиваємо своє фізичне тіло? Що для цього необхідно робити?
- Чи задумувались ви над тим, що всі фольклорно-міфологічні істоти, які зустрічаються у творі, можуть бути часточками нашої душі?

— Ідея гармонії людини й природи пронизує увесь твір Лесі Українки. Звернувшись до невичерпного джерела — фольклору, спробуйте наблизити поліські повір'я до нашого сприйняття, щоб назавжди переконали, що буденне життя без поцінування природної стихії зменшує духовне багатство людини.

Визначення особистісно-важливих цілей, мотивація навчальної діяльності

— Погляньте на тему і скажіть: чого очікуєте від сьогоднішнього уроку?

— На сьогоднішньому уроці ви повинні представити результати читацької діяльності з метою демонстрування розуміння змісту художнього твору, реалізації свого творчого потенціалу, висловлення думки щодо прочитаного.

Позитивна настанова на вирішення літературно-мистецьких завдань

— Виконуючи читацькі завдання дома, ви мали змогу пересвідчитись у тому, який складний і різноманітний спектр почуттів. Сьогодні на уроці ми зробимо спробу розібратись у стосунках між людьми і відчуттями дивовижних істот, уявити, що події, описані Л.Українкою, відбуваються з нами, і тоді світ природи стане ближчим.

Кульмінаційні моменти розв'язання літературно-мистецьких завдань

III. Проективно-операційна лінія літературної освіти

1. Підготовка до сприйняття художнього твору

— Розпочнемо мандрівку з історії написання твору

Мікрофільм

Представлення читачами епістолярної спадщини Лесі Українки

I група

Тема дослідження. "Історія створення драми-феєрії"

(Розповіді учнів, виразне зачитування листів)

"Мені здається, що я просто згадала наші ліси та затужила за ними. А то ще я й здавна тую Мавку "в умі держала", ще аж із того часу, як ти в Жабокричі мені щось про мавок розказувала, як ми йшли якимось лісом з маленькими, але дуже рясними деревами. Потім я в Колодіжному в місячну ніч бігала самотою в ліс і там ждала, щоб мені привиділась Мавка... Зачарував мене сей образ на весь вік..." (3 листа до матері)

"Писала я її недовго, 10—12 днів, і не писати не могла, бо такий уже був непереможний настрій, але після неї я була хвора і досить довго приходила до пам'яті". (3 листа до О.П.Косач)

"Сього літа написала драму-феєрію... Се властиве драма-казка..., по термінології Гауптмана..."

— Про що свідчать ці листи?

Вивчення теорії літератури

— Що, на вашу думку, означає вислів "драма-феєрія"?

(Розгляд матеріалу на слайдах)

1. Представлення дослідницької діяльності читачів

II група

Тема дослідження. "Відтворення міфологічних вірувань народу в драмі-феєрії "Лісова пісня" Лесі Українки".

Мікрофільм, демонстрація презентації учнями

— Що сподобалося у творі? А що викликало подив, що ви не сприйняли? Чому?

Бесіда за змістом

— На які групи ви могли б розподілити героїв?

— Хто з героїв світу людей є найбільшим природолюбом у драмі? У чому полягає його любов до лісу? Зачитайте.

— Чи вміє берегти ліс Лукаш? Якої шкоди він завдав йому?

— Чому Мавка не соромиться афішувати свої родинні стосунки з лісом? Як це показано у творі? Зачитайте.

— Чи можемо сказати, що лісовичка змусила сільського хлопця усвідомити, що в лісі все живе?

— Як ставиться до лісу Лукашева мати? Чому вона боїться лісу? Зачитайте.

— Чи зачудувалася красою природи Килина, прийшовши в ліс? Чи впізнала вона якесь зілля, траву, чи виявилася знавцем лісового багатства?

— Якої шкоди завдали лісові Килина і Лукашева мати? Зачитайте.

— Чи карають їх за це лісові мешканці? Чи справедлива така помста?

— Як ви розцінюєте той факт, що після пожежі Лукаш залишається в лісі? Чому він це робить? Чи чуває себе в цей час частинкою природи?

— Чи усвідомлюєте ви, що природа беззахисна перед людиною?

III група

(Матеріал для вчителя)

Соціальний конфлікт п'єси: заради збільшення господарських статків своєї родини мати нехтує сильними взаємними почуттями двох молодих сердець, намагається будь-якою ціною розлучити закоханих.

Композиція. Зовнішньою композиційною особливістю драми є відсутність поділу актів на яви. Увесь твір складається з прологу і трьох дій. Пролог являє собою самостійну драматичну сцену, прямо не пов'язану з розвитком сюжету. Він уводить читача у світ природи, знайомить із фантастичними істотами, які заселяють волинські хащі та лісове озеро. У пролозі окреслюється недобре, вороже ставлення "водяного роду" до людини. (Згодом воно позначиться на подальшому розвитку подій.)

Сюжет. В основі сюжету драми Лесі Українки лежить гострий соціально-психологічний конфлікт: мрія і дійсність, невідповідність дійсності поетичній мрії героя. Поетеса прагнула показати зіткнення обдарованої художньої природи з людською обмеженістю і бездуховністю. Конфлікт розкривається через взаємодію реальних і казкових образів, своєрідне переплетення життя природи з життям людини.

Проблематика. Лише природа, на думку Лесі Українки, може навчити людей, як жити вільним, красивим, духовно багатим життям. Донька лісу Мавка і селянський син Лукаш, долаючи всі встановлені людьми бар'єри, знаходять щастя в сильному і справжньому коханні. Та Лукашеве щастя недовге. Він був щасливий, поки жив тим, про що душа його співала "виразно-широко голосом сопілки". Коли ж пішов проти природи, то втратив і радість, і любов, і навіть людську подобу...

Лукаш помирає. Людина програє в безглуздому двобої з природою. Хто винен у цьому? Лукаш мав дар, на який не зважали інші люди, який не усвідомлював навіть сам, і тільки дитя природи — Мавка — змогла той дар оцінити:

Я тебе за те люблю найбільше,

Чого ти сам в собі не розумієш...

Цей дар — музика, мистецтво, творчість, з яких вирросло їхнє кохання. Але хлопець занедбав свій талант, свою душу задля дріб'язкових інтересів і турбот. Зрада

Лукаша — то передовсім зрада самого себе. "Відчуження людини від природи руйнує її душу", — застерігає Леся Українка.

**Представлення індивідуального завдання
(Показ ілюстрації до твору з обґрунтуванням)
Взаємооцінювання**

IV група

Герої "Лісової пісні" висувають низку проблем загальнолюдського і філософського змісту, як-от:

- 1) реалізація творчих можливостей особистості, а надто митця ("Своїм життям до себе дорівнятись...");
- 2) людина і природа;
- 3) сенс життя;
- 4) сімейне щастя і любов;
- 5) добро і зло, гідність і безчестя;
- 6) свобода і неволя.

Додаткове відеозапитання (уривок з фільму)

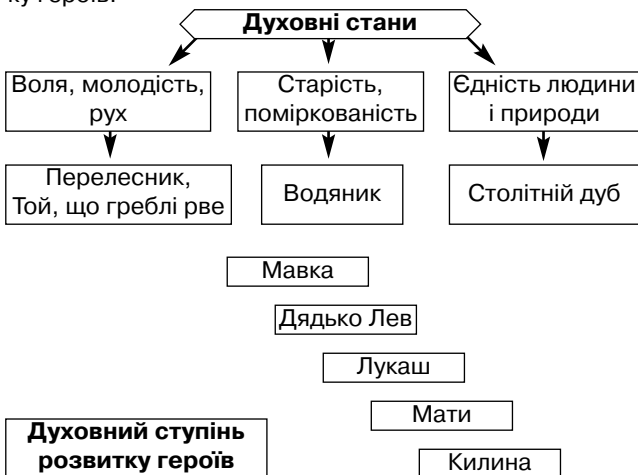
— Як би ви відповіли на запитання Мавки сьогодні? (Любов підносить людину, а в житті панує буденність.)

Що ж протиставляє цьому Мавка?

Відповідь:

- добро: а чи завжди воно торжествує?
- талант: чи визнають його люди?
- душу: чи треба її відкривати всім?
- красу: чи врятувала вона світ?
- волю: краще бути рабом?

З'ясуємо духовний стан, рівень духовного розвитку героїв.

Додаткові запитання:

- Чи допомагає музичний дар хлопця зрозуміти душу Мавки? Доведіть свою думку.
- На що здатний Лукаш заради Мавки і чим не може пожертвувати?
- Зачитайте слова, що свідчать про буденність і приземленість поглядів парубка.
- Чи вічна перемога дрібновласницьких почуттів?

Розгляд ілюстративного матеріалу до твору; прослуховування уривків музичного твору (на фоні гри на сопілці)

(О. Г. Венеціанов. "Пастушок із сопілкою".)

— Як перегукується репродукція картини О. Венеціанова з описом Лукаша в драмі-феєрії?

— Чи таким ви уявляли юнака?

(Лукаш і Мавка. Художник В. Касіян. Акварель. 1953 р.)

— Чи вдалося В.Касіяну передати захопленість Мавки Лукашем?

— Як про це сказано у творі?

— Мавка до останнього бореться за щастя, за справжні, великі почуття. Вона проходить через муки забуття, втрачає свій чарівний образ і перетворюється

на вербу, але в кінці спалахує раптом давньою красою у зорянім вінку. Любов не загинула, бо Мавка має у серці "те, що не вмирає" — духовну велич і нездоланне кохання. Мавка і Русалка — дві дочки природи — мріють про кохання. А чи однакове у них розуміння цього святого почуття?

— Назвіть тему та ідею твору.

Тема твору. Оспівування поетесою духовного багатства рідного народу, його великих творчих можливостей, нездоланності потягу людини до високого і прекрасного.

Ідея твору. Утвердження краси вільного незалежного духу, кохання, мрії, змістовного, гармонійного, як сама природа, людського життя.

V група

Усне висловлювання на одну з тем

"Хто визволиться сам, той буде вільний, хто визволить кого — в неволю візьме", "Мої враження від прочитання драми-феєрії".

— Наведіть цитати з тексту, які стали крилатими або схвилювали вас.

— Як ви розумієте вислів:

"О, не журися за тіло!

Ясним вогнем засвітилось воно."?

Висновки та узагальнення. У драмі показано, що перевага дрібновласницьких почуттів не вічна. Тому в кінці останньої дії Мавка і Лукаш знову знаходять один одного, під чарівним впливом музики пробуджується весна, поєднуються серця. Мрія про вільне і творче життя безсмертна.

(Уривок з фільму)

— Доведіть думку: природа потребує захисту.

Рефлексійно-корективні дії

Обмін враженнями від почутого, прочитаного (за творчістю Лесі Українки)

— Висловити власні думки з приводу твору письменниці.

— Якою постала перед вами Л.Українка після ви-вчення драми-феєрії?

— Що саме турбувало письменницю? Що утверджувала вона у своєму житті?

— Чи близькі її переконання вам?

— Чим би ви хотіли поділитись із друзями, батьками, що розповіли б про твір, його авторку? Чи порекомендували б ви близьким людям прочитати "Лісову пісню"?

Самооцінювання (заповнення таблиць оцінювання учнями)

ТАБЛИЦЯ ОЦІНЮВАННЯ РОБОТИ УЧНЯ

		Самооцінка	Оцінка вчителя
1	Я активно працював (ла) сам (а)		
2	Я висловлював (ла) нові ідеї		
3	Я виконував (ла) творчі завдання		

Кінцівка-розв'язка уроку

V. Заключне слово-епілог словесника

— Сподіваюсь, що порив до прекрасного ніколи не згасне у вашій душі, а знайомство з творчістю Л.Українки ви пронесете через усе життя. Ваші серця, сповнені любові до рідної землі, залишаться чистими, якщо смолоскип добра буде завжди горіти в них.

— Чим вам запам'яталась драма-феєрія?

— "Лісова пісня" вражає нас своєю красою мрії, глибиною думки, музикою мови. Вона відкриває нам чари Полісся у шумах і тінях лісових, у веселкових барвах квітів, у зітханні вітру, гомоні весняної ночі.